

Ioan-Nicolae POP
(Centrul Universitar Nord
Baia Mare,
Universitatea Tehnică
din Cluj-Napoca)

Discursul religios modern. Între memoria creștină și uitarea contemporană

Abstract: (Modern religious discourse. Between Christian memory and contemporary forgetting)

We propose an overview of some aspects related to the religious discourse manifested within the Romanian Orthodox faith, as well as a brief inventory of the activity of some theological figures that are present, by preaching, in the public space. Language closes or dissipates interpersonal relationships, it can be seen that society revolves around discourse. In the sphere of religion develops an appetite for the text expressed as preaching in meeting contemporary challenges, since from the pulpit a desecration of society is demanded, an alienation of man from God and implicitly a perversion of the good. Modern theological discourse probes the memory of Christian values, values that it translates into modernity with the stated purpose of avoiding the conversion of the sacred into the profane. It is noted that the Covid-19 phenomenon produced not only an alienation between fellows, but also an abandonment in forgetting the divinity (but not generalizing). So, religious discourse, in some places, comes as a boomerang for the disoriented religious public.

Keywords: *Discourse, religion, language, faith, memory.*

Rezumat: Ne propunem o trecere în revistă a unor aspecte ce țin de discursul religios manifestat în cadrul credinței ortodoxe românești, precum și o inventariere succintă a activității unor figuri teologice care sunt prezente, prin propovăduire, în spațiul public. Limbajul încheagă relațiile interumane sau le disipează, putându-se constata că societatea gravitează în jurul discursului. În sfera religiosului se dezvoltă o apetență pentru textul exprimat ca propovăduire, venind în întâmpinarea provocărilor contemporane, întrucât de la amvon se reclamă o desacralizare a societății, o înstrăinare a omului de Dumnezeu și implicit o pervertire a binelui. Discursul teologic modern sondează memoria valorilor creștine, valori pe care le traduce modernității cu scopul declarat de a evita prefacerea sacrului în profan. Se remarcă faptul că fenomenul Covid-19 a produs nu numai o înstrăinare între semenii, ci și o abandonare în uitare a divinității (negeneralizând însă). Astfel, discursul religios, pe alocuri, vine ca un bumerang pentru publicul religios dezorientat.

Cuvinte-cheie: *Discurs, religie, limbaj, credință, memorie.*

Introducere

Cultura religioasă românească îmbină armonios trecutul cu prezentul în manifestarea credinței adaptate contemporaneității. Dacă admitem sintagma nou-testamentară „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același.” (Evrei 13, 8), atunci se poate deduce o firească continuitate a discursului religios de tip propovăduire, precum și o manifestare oratorică țesută apologetic.

Memoria creștină înglobează și conservă biografia personalităților fondatoare și propovăduitoare a mesajului nou-testamentar, însumând, de asemenea, toată bibliografia venită pe filieră apostolică până în prezent, la care se adaugă și tradiția discursivă care împodobește cultul creștin.

Biserica Ortodoxă Română se aliniază contemporaneității prin unele personalități cu o prezență discursivă eclatantă. Discursul religios a evoluat odată cu societatea și cu nevoile ei, apărând adevărul care însoțește credința omului religios.

Discursul religios modern conservă valorile morale și pe cele spirituale validate în interiorul credinței și le îmbracă într-o oratorie modernă, traducând astfel limbajul religios standardizat nevoilor contemporane.

Credința creștină are reprezentări ai oratoriei religioase care promovează, apără și conservă valorile creștine din fiecare contemporaneitate. În spațiul românesc actual se remarcă câțiva reprezentanți ai credinței ortodoxe care excedează perimetrul amvonului, mergând la emisiuni tv, predicând în spațiul online, discursurile lor fiind încărcate ulterior pe platforma youtube, devenind virale. În contextul Pandemiei Covid-19 agora virtuală a devenit o necesitate, iar sărbătorile pascale din anul 2020 au adunat audiență pe platforme online. Astfel, anul 2020 rămâne o bornă în destinul Bisericii, având în vedere că sărbătorile pascale s-au ținut cu bisericile goale, exceptând clerul.

În contextul pandemic din anul trecut s-a produs o reconfigurare și în sfera religiosului, iar spațiul online a devenit un instrument necesar în răspândirea discursului creștin.

În cele ce urmează vom reliefa trei personalități sau trei corifei ai teologiei ortodoxe contemporane cu stiluri diferite în ceea ce privește discursul, dar care au magnetism la public, ținând colectivitatea religioasă prin vizorul tehnologiei. Menționăm că selectarea acestor personalități s-a făcut exclusiv pe fondul succesului înregistrat în spațiul virtual. Acești preoți au devenit virali, aducând în spațiul online o audiență notabilă. Cei trei exponenți ai oratoriei religioase moderne se remarcă, în primul rând, prin puterea cuvintelor: „cuvintele sunt purtătoarele capacității de relaționare cu ceilalți indivizi în situații și evenimente sociale, activități, locuri și timpuri, convingeri și sentimente.” (Negrea 2015, 71).

Așadar, discursul religios reprezintă o bornă între trecut și prezent, având o valoare existențial-istorică: „pe lângă aceste borne, care organizează poziționările în cadrul raportării la tradiție, pot fi detașate discursurile cu valoare existențial-istorică, cele care construiesc un canon discursiv (Suciu 2013, 196).

Preotul Calistrat Chifan¹

Se remarcă printr-un discurs apologetic, are o atitudine autoritară în cuvântare, citând constant din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți, aduce soluții extrase din memoria creștină pe care le aplică provocărilor contemporane. Cu un glas ferm și cu un chip rigid poate părea uneori, din unele unghiuri de observație, ușor bolovănos și cu

¹ Ieromonah la Mănăstirea Vlădiceni din Județul Iași.

momente discursive redundante. Abordează teme variate și răspunde diferitelor frământări prin care trece ființa umană. Preotul Calistrat este singurul din triada selecției noastre care are propriul canal de youtube, predicile sale de la amvon sunt immortalizate în clipuri care se oferă publicului pe platforme virtuale, având fiecare câte un titlu sugestiv care anticipează tema abordată. De asemenea, oratorul Calistrat se prezintă săptămânal și la o emisiune unde dezbate împreună cu moderatorul transmisiunii diferite teme de interes general sau particular pentru publicul credincios.

Stilul preotului Calistrat este ornat cu pilde, cu exemple de la spovedanie, alunecând uneori într-un limbaj aspru: „învelișul lingvistic al tânguirii poate vira, neașteptat, în indignare retorică” (Dincă 2008, 278). Coroborând această sintagmă cu stilul preotului Calistrat, reperăm următoarea afirmație:

[...] Eu îi mai iau la spovedit, când vorbesc unii oameni, pentru că nu recunosc anumite lucruri și atunci intru eu la modul direct: sunt ferm convins că vă pare rău că mai fumați, sunt ferm convins că nu mai depășiți măsura în băutură [...] (Chifan 2019a).

Problemele vieții sunt teme de reflecție pentru preotul Calistrat, abordând de cele mai multe ori un discurs cu substrat motivațional:

[...] Dacă cad suflete în iad, Biserica le scoate. Așa că ispitirea de la diavol este mult mai sensibilă și mai subțire decât ispitirea de la trup unde boala te curăță, smerenia te curăță, pocăința te curăță, postul te curăță, rugăciunea te curăță, încercările vieții te curăță, necazurile te curăță, familia te curăță, copiii te curăță și viața te curăță. Pentru că viața este toată o luptă și o ispită. Lupta cu lumea o depășești în măsura în care știi să fii om de lume în lume, nu pentru lume, ci pentru Dumnezeu [...] (Chifan 2019b).

Autorul nu se remarcă prin strategii discursive, îmbrățișând o oratorie liberă, neîngrădită de vreun aspect ce ține de cenzură: „Strategiile discursive au fost inventate de autor pentru a face față cenzurii și, în general, atitudinii sistemului față de discursurile autonome” (Suciu 2013, 168). Preotul Calistrat păstrează un stil conservator în ceea ce privește predica înțesată cu pilde, citate din zona patristică și din Biblie, dar aduce inovație prin discurs, traducând printr-un limbaj accesibil omului de rând mesajele extrase din tradiția și cultura creștină. De asemenea, părintele Calistrat ocupă selecția noastră prin prisma succesului înregistrat online, predicile sale ajungând la un număr impresionant de accesări (Chifan 2019a – se remarcă înregistrând peste opt sute de mii de accesări pe youtube).

Calistrat Chifan redă mesajul evanghelic printr-un discurs cât mai natural, un stil propriu prin care biciuie uneori derapajele lumii contemporane, găsind soluții vechi la probleme noi. Printre temele predilecte ale discursului preotului Calistrat amintim: Dumnezeu, familie, valori creștine, adevăr, normalitate prezentate prin pildele extrase din tradiția și literatura ortodoxă, apelând la exemple din Biblie, din lucrările Părinților

Bisericii, trasând în oratoria sa borne care consemnează patrimoniul cultural și pe cel spiritual al culturii ortodoxe.

Preotul Calistrat se diferențiază, așadar, printr-un stil oratoric aparent mai sobru, prezentând o duritate în înfățișare, iar discursul său se aliniază propovăduirii cu substrat apologetic, promovând totodată potențialul poporului român din punct de vedere spiritual și intelectual:

[...] Dacă pui o frunză de nuc peste România pe harta lumii, n-o mai vezi [...] Noi, aceia mititei acolo, putem arăta că existăm prin inteligență [...] Să facem dovada că suntem cu ochii spre Dumnezeu și să strigăm Lui Dumnezeu să nu plece din Europa creștină [...] (Chifan 2020).

Preotul Constantin Necula¹

Putem afirma că preotul Necula face cunoscută memoria creștină ortodoxă în cele mai multe zone ale societății actuale, adresându-se publicului de toate vârstele, fiind un cutezător, singurul din selecția noastră care a adunat peste un milion de vizualizări la un material postat pe youtube.

Stilul oratoric al preotului Necula se manifestă pe mai multe scene ale societății (de la amvon în săli de sport, de la piețe publice în cămine culturale, conferințe online etc). Prezența în sfera online a părintelui a înregistrat un succes neegalat de vreun alt preot ortodox român până acum. Astfel, activitatea oratorică a părintelui Necula este prodigioasă, însumând o însemnată activitate discursivă și publicistică.

Apariția preotului Necula la penticostalii din Beiuș (Necula 2012) a fost un moment în care oratoria ortodoxă s-a împletit cu ascultarea publicului penticostal. A însemnat, probabil, o extrapolare canonică, mesajul fiind apologetic, nefiind o trădare a credinței, ci o prezentare a credinței ortodoxe unui alt public, de altă confesiune:

[...] Nu pentru că m-am convertit la baptism am venit în seara aceasta, nu pentru că m-am convertit la penticostali am venit în seara aceasta, nu pentru că m-am convertit la adventiști, nici la martori..., ci pentru că sunt preot ortodox și m-am convertit la Hristos [...] (aplauze). (Necula 2012).

Pe lângă aparițiile la emisiuni tv, podcast-uri, preotul Necula se remarcă prin stilul Q&A (questions and answers) care se desfășoară în cadrul conferințelor. În cadrul acestui stil, vine din public întrebarea pe un bilet anonim, iar preotul o citește și răspunde. O notă aparte a acestor conferințe o reprezintă umorul spontan:

Q: - „Frucele de mare sunt de post? Se pot mânca doar când este dezlegare de pește?”

---

¹ Preot ortodox și profesor universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu.

A: - „Se mănâncă atunci când ai bani! (râsete prelungite).” (Necula 2016a).

Discursul preotului Necula este reconfortant, prin cuvântare se reconfigurează trasee duhovnicești sau se pune mesajul Bisericii Ortodoxe Române într-o prezentare mai agreabilă pentru publicul sceptic la actualitatea mesajului evanghelic. Principalele teme în structura oratorului sunt Biserica, Hristos, realitatea spirituală din societatea contemporană, ora de religie, relația Dumnezeu-om etc.

Una dintre caracteristicile discursului religios modern, exprimat la Tv sau online, o reprezintă surprinderea limbajului gestual: „omul «vorbește» nu doar cu vocea, ci și cu expresia feței, cu ochii, cu mâinile, în general cu corpul.” (Țiclea 2015, 84).

Preotul Visarion Alexa¹

Este o prezență cu magnetism la public, neînregistrând succesul (în ceea ce privește măsurarea audienței online) a celor mai sus-amintiți, dar se remarcă printr-un discurs concis, exprimat printr-un limbaj elevat. Cele mai bine cotate apariții ale sale în spațiul virtual depășesc o sută de mii de vizualizări pe youtube.

Vorbind tinerilor despre căsătorie, preotul Visarion aduce în discuție aspectul realist al acesteia:

[...] Căsătoria este un test de maturitate, este un test de responsabilitate, nu este o joacă [...] Pășiiți cu curaj, găsiți sprijinitori în jurul vostru - nașii, găsiți-l pe părintele duhovnic, pe părinți – cereți-le să fie în jurul vostru și să vă sprijine, să vă poată sprijini în demersul vostru. Nu vă imaginați că va fi roz. Căsătoria pentru un om creștin asumat este o cale de despătimire, este un loc unde egoul moare [...] (Alexa 2019a).

Retorica preotului Visarion vine în întâmpinarea provocărilor contemporane, ținând prelegeri în fața tinerilor și dezbătând probleme actuale:

[...] Bine ați venit în lumea sclavilor fericiți! Dar dacă nu vreți să vă apuce panica total, atunci dați prioritate vieții dumneavoastră spirituale. Zilnic, încercați să vă faceți un program de viață spirituală [...] (Alexa 2019b).

Printre temele predilecte prezente în discursul religios al preotului Visarion, se evidențiază Dumnezeu, familia, problema depresiei, știința în raport cu religia etc.

Alături de preotul Necula, preotul Visarion punctează cu note de umor discursurile sale:

[...] Ascultam radio Trinitas când veneam într-o mașină spre Iași și șoferul zice: «Domnule, ce frumos vorbește pe radio Trinitas, mai că-ți vine să adormi!» Zic: «Te

¹ Preot ortodox în cartierul Militari la Biserica Pogorârea Duhului Sfânt.

rog frumos, dă pe Rock Fm că o feștelim. O feștelim, nu mai ajungem la Iași» (râsete) [...] (Alexa 2019b).

Concluzii

În lumina celor zugrăvite anterior, putem afirma că în discursul religios actual se remarcă un aer inovator, atât dacă ne raportăm la stilul discursului propriu-zis, cât și la modalitățile de transmitere a mesajelor prin fereastra tehnologiei.

Printre caracteristicile comune ale celor trei preoți se remarcă prezența lor la diferite emisiuni TV, radio și cu o prodigioasă activitate surprinsă prin vizorul tehnologiei și accesată în spațiul virtual. De asemenea cei trei surprind, în stiluri și prin abordări diferite, o desacralizare a societății românești, credința creștină fiind abandonată în uitare, iar a propovădui istoria creștină și valorile sale reprezintă o provocare pentru retorul religios:

[...] Dar veți deveni oameni periculoși. Societatea nu iubește oamenii religioși. Veți întâmpina întotdeauna opoziție [...] Fraților, prezența inima voastră, dacă o țineți aproape de Dumnezeu, scurt, ca niște sulite pe care le arunci, așa, spre cer. Că în vechime așa se numea rugăciunea aceasta scurtă: «Rugăciunea sulită» [...] «Doamne Ajută-mă!, Of, Doamne! Doamne Miluiește! Slavă Ție Dumnezeu nostru, Slavă Ție!» Știți Cât de mult construiesc aceste cuvinte interiorul nostru? Știți cât de mult ajută sufletul nostru să se liniștească? [...] (Alexa 2019b).

Biografia și implicit activitatea celor trei corifei ai discursului religios modern nu poate fi comprimată în câteva pagini, astfel încât ne-am propus o trecere în revistă a activității discursive a acestora și să subliniem influența pe care o au în agora virtuală.

Activitatea oratorică a celor trei preoți converge spre traducerea mesajului evanghelic societății actuale în care se reclamă o desacralizare și implicit o înstrăinare a omului de ceea ce înseamnă valori morale și identitate spirituală.

Dacă preotul Calistrat Chifan se prezintă printr-un discurs teologic conservator, preotul Constantin Necula și preotul Visarion Alexa emană un discurs mai aerisit, cu note de umor, prezentând o ortodoxie mai prietenoasă și mai atractivă pentru publicul tânăr.

Dacă discursurile din sfera laicului însumează nu doar adevărul epocii, ci și minciuna: „un discurs celebru nu reflectă doar adevărul epocii sale, ci captează deopotrivă marea minciună” (Montefiore 2015, 9), discursul religios încearcă să promoveze și să surprindă doar adevărul: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6).

Așadar, discursul religios contemporan sintetizează memoria creștină bimilenară și o traduce societății actuale. Printre temele comune ale discursului religios al celor trei retori religioși amintim abordarea provocărilor lumii contemporane, familia, omul în raport cu divinitatea etc.

Referințe bibliografice

- Dincă, Garofița. 2008. *Aspecte de retorică în predicile lui Antim Ivireanul*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), „Limba Română. dinamica limbii, dinamica interpretării” [Actele celui de al 7-lea Colocviu al Catedrei de Limba română]. București: Editura Universității din București, p. 275-284.
- Negrea, Violeta. 2015. *Antropologia cuvântului*. București: Editura Pro Universitaria.
- Suciu, Arthur. 2013. *Discursul autonom. Strategii de comunicare*. Prefață de Camelia Beciu. Iași: Institutul European.
- Țiclea, Alexandru. 2015. *Vorbirea și arta oratorică*. Ediția a II-a revizuită și adăugită. București: Editura Univers Juridic.

Surse

- *** *Biblia sau Sfânta Scriptură*. 2008. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- *** *Discursuri care au schimbat lumea*. 2015. Cu o introducere de Simeon Sebag Montefiore. Traducere din engleză de Irina Negrea. București: Editura Trei.

Webografie

- Alexa, Visarion. 2019a. *Carieră și familie. Cum ne găsim echilibrul între viața de familie și cea personală* [conferință video] consultat la <https://www.youtube.com/watch?v=nIKVVssQqmk&t=947s>, ultima accesare la 25 mai 2021.
- Alexa, Visarion. 2019b. *Curs de supraviețuire urbană* [material video] consultat la <https://www.youtube.com/watch?v=p4UZZBsQW9k>, ultima accesare la 25 mai 2021.
- Chifan, Calistrat. 2019a. *Iată cum să te protejezi de blesteme. Mulți se joacă cu focul și nu știu consecințele* [material video] consultat la https://www.youtube.com/watch?v=Nb_DK1_Mwgg&t=2294s, ultima accesare la 26 mai 2021.
- Chifan, Calistrat. 2019b. *Iată cum să ai și să menții o minte limpede, lucidă și puternică* [material video] consultat la <https://www.youtube.com/watch?v=PgoEOWAQBlw&t=88s>.
- Chifan, Calistrat. 2020. *Iată cum să ne ferim de invidie și răutate. Ne macină ca un cancer încet și sigur* [material video] consultat la <https://www.youtube.com/watch?v=GyCnV258REs&t=452s>, ultima accesare la 27 mai 2021.
- Necula, Constantin. 2012. *La penticostalii din Beiuș, de Duminica Ortodoxiei* [material video] consultat la <https://www.youtube.com/watch?v=rtfTONbSZkk&t=13s>, ultima accesare la 28 mai 2021.
- Necula, Constantin. 2016. *Dialog cu tinerii* (Cluj 14 aprilie) [conferință video] consultat la <https://www.youtube.com/watch?v=u3JZGMxugJI>, ultima accesare la 26 mai 2021.